

CORNWERD, DE HERVORMDE KERK

De oorspronkelijk aan de heilige **Bonifatius** gewijde kerk werd vermoedelijk in de twaalfde eeuw gesticht, rond 1300 geheel verbouwd en vermoedelijk ook nog tweemaal in de zestiende eeuw gewijzigd. De toen als gotisch te kenmerken kerk werd tenslotte in 1916 **uitwendig** ommetseld en **inwendig** van stucwerk voorzien, zodat het oude karakter praktisch geheel verdween. Alleen de vroeg-zestiende-eeuwse kap met tongewelf en trekbalken op sleutelstukken zijn van de oude kerk nog zichtbaar.

Inwendig is de kerk in 1740 geheel vernieuwd. Uit dat jaar dateren de preekstoel, het doophek en verschillende memorieborden van de in dat jaar in functie zijnde kerkvoogden Oepke Sickes, Dooytse Reijners, ontvanger S. Krytenborg en de predikant Franciscus Holkema. Ook in 1740 werd een nieuw Tien-gebodenbord vervaardigd, dat in 1809 en 1905 opnieuw zal zijn verguld. Opvallend in het interieur zijn verder de borden die de gedachtenis levend houden aan de kerkvoogden sinds 1740 en de kerkvoogden uit het geslacht Rinia.

Het meubilair uit 1740 is erg eenvoudig, het snijwerk roept herinneringen op aan het Friese volksnijwerk, en als de preekstoel niet gedateerd zou zijn, dan zou men hem als negentiende-eeuws kunnen karakteriseren. De kerkvoogdenbank tegenover de preekstoel is aan het eind van de negentiende eeuw voorzien van een nieuwe overkapping met erboven op het wapen van Cornelis van Aylva, in 1740 grietman van Wûnseradiel. Dit wapen zal nog wel afkomstig zijn van de oude overkapping.

De huidige **toren** dateert uit 1898, in dat jaar werd de middeleeuwse zadeldaktoeren gesloopt. Jacobus Hepkema vermeldt dat in zijn Eenvoudige Memories, dat in de oude toren het jaartal 1400 zichtbaar was in gotische letters. In de oude toren was de verbinding tussen kerk en toren af te sluiten met een met ijzer beslagen deur met het jaartal 1591 ; deze deur bevindt zich nu in de kelder van het Fries Museum. Zo'n met ijzer beslagen deur diende om een eventuele belegering in de toren te kunnen doorstaan. Bekend is dat de hoofdeling **Edo Jongema** rond 1490 een belegering van de Cornwerder toren door zijn vijand Tjerk Walta doorstond. Er zal zich dus op de plaats van de ijzeren deur van 1591 altijd wel een met ijzer beslagen deur hebben bevonden. In 1898 was de oude toren zo bouwvallig geworden, dat men restauratie niet meer mogelijk achtte.

Toen de oude toren was gesloopt, vond men in de bodem de resten van een middeleeuws zandstenen **retabel**, deze resten bevinden zich nu in het Fries Museum. De nieuwe toren werd, naar Hepkema had gehoord, gebouwd voor f 13.000,-, een voor 1898 hoog bedrag. Aan de torentop hangen vier lelies met de kelken omlaag, "als treurden ze over de dertienduizend gulden", zoals Hepkema zegt. In de nieuwe toren werd veel natuursteen verwerkt, wat de prijs ook niet bepaald gedrukt zal hebben. Het ontwerp van bouwmeester **L. Reitsma** is echter niet al te degelijk uitgevoerd, momenteel verkeert de toren in vervallen staat.

Het **orgel** is gebouwd in 1865 en bevindt zich nog in de oorspronkelijke staat. De bouwers van de Firma L. van Dam en Zonen te Leeuwarden hebben degelijk werk afgeleverd, zodat het orgel ook tegenwoordig nog een imposante klank heeft. Naast het orgel hangt een olieverfschilderij met het portret van de eerste organist van dit orgel, het Hoofd der School W. Hellinga, die het orgel tussen 1865 en 1904 heeft bespeeld. De dispositie luidt:

Bovenwerk: Afsluiting, Dulciaan 8 vt, Gemshoorn 2 vt, Fluit travers 4 vt, Salicet 4 vt, Fluit Dolce 8 vt, Viool de Gamba (8 vt), Prestant 8 vt. .

Manuaal: Afsluiting, Trompet 8 vt bas/disc., Cornet 3 sterk, Roerfluit 4 vt, Octaaf 2 vt, Violon 8 vt, Octaaf 4 vt, Holpijp 8 vt, Bourdon 16 vt, Prestant 8 vt.

Tremulant bovenwerk: Klavierkoppeling, Omvang klavieren C-g", Omvang aangehangen pedaal C-d.

L.K. v.d. Meer
1985

Literatuur:

- J. Hepkema's Eenvoudige Memories en Bemerkingen, Heerenveen (2.j.)

- Voorlopige lijst der Nederlandsche Monumenten van geschiedenis en kunst, dl IX, blz. 359-360.'s-Gravenhage, 1930.

